

ØST, TIL VENSTRE I HAVEN

Her først to overbliksskabende billeder:

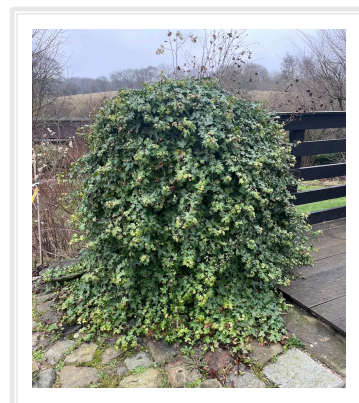
Første billede: Feltet til venstre i haven set fra første sal.

Andet billede: Feltet set forfra, når man står nede i haven.

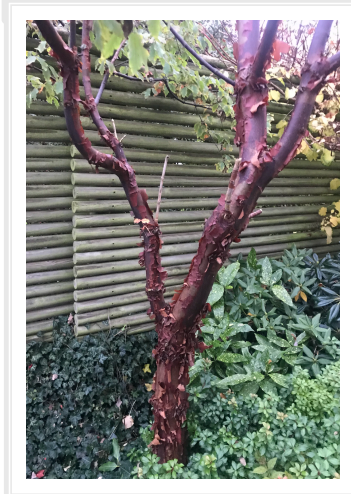
Alle træer og planter i oversigten vil blive omtalt nedenfor, undtagen skovelm, som omtales i filen med felt 6. Vedbend og papirbarkløn, som omtales som de første, står øverst på skråningen, og er ikke med på oversigtsbilledet med træ- og plantenavne, men kan anes på billedet, der er taget fra første sal.

VEDBEND var der masser af i haven, da jeg flyttede ind. Det er jo en god bunddækkeplante, der også holder fint på rødderne. Så jeg har for nu bibeholdt meget, og især på skrænter, hvor jeg prøver at undgå, at jorden skrider, har jeg plantet mere. Vedbend er flerårig, stedsegrønt og bare rigtig robust. Også lidt kedeligt at kigge på i al dets ensartethed gennem året. Men jeg har utvivlsomt valgt det for deres bunddækkeegenskaber og den funktionalitet, der er heri. Fra den på billedet viste, stående på kanten af terrassen, tager jeg aflæggere.

PAPIRBARKLØN. Træet har en dekorativ kanelbrun bark, der ruller, efterhånden som træet vokser. Det har flotte grønne blade, små grønne blomster i maj-juni og smukke efterårsfarver, der skifter nuancer mange gange. Trives i sol / halvskygge. Vokser i almindelig veldrænet og fugtig havejord. Er langsomt voksende.

Det træ, jeg har plantet øverst på skråningen, til højre for trappe, er så lille, så det ikke rigtig er værd at tage billede af. Men jeg ved, at der er en masse godt i vente med det træ. Jeg havde et smukt træ at kigge på gennem 18 år; et træ jeg havde plantet midt for vinduet lige ud for køkkenvasken i børnenes barndomshjem. Det er naturligt for mig at trække historiens positive erfaringer med frem i tiden og igen plante et sådant fint lille træ. Billederne er fra da træet var cirka 10 år. Dog stod det nordvendt, så jeg kan håbe, at det nyplantede her er lidt hurtigere. Uanset hvad er papirbarkløn et træ, der kræver lang tidshorisont og tålmodighed.

Derudover er skrænten stadig tilplantet med de gamle buske, der var på stedet, da jeg flyttede ind. De siger mig ikke så meget, men for nu holder de på jorden, så den ikke skrider; så ikke mere om dem for nu.

ASKETRÆ. Der står et vistnok selvsået asketræ som det første, når man kommer ned af trappen. Ask er naturligt hjemmehørende i dk, hvorfor det hører til i min generelle planteplan. Det er en tung og hård træart, som både er velegnet til møbler, redskaber og som godt brænde. Der findes både han-, hun- og tvekønnede træer. Bliver op til 25-30 meter og kan blive 2-300 år gammel. Er meget robust i forhold til jord og vand.

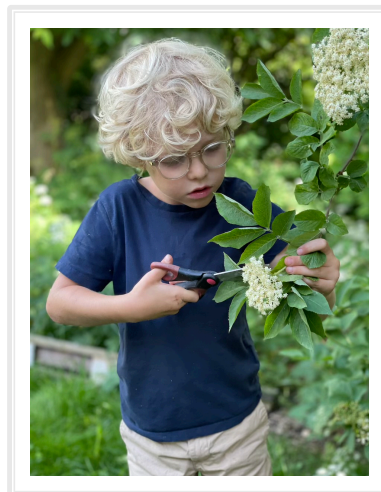

Mens det er lille, danner det buskform, og bladene starter helt fra bunden. Når det bliver større, får det en solid stamme. Man opstammer og former selv, som man nu ønsker træet i haven.

Nordisk mytologi fortæller, at hele verden var et kæmpe stort asketræ - Ask Yggdrasil. Vikingerne blev kaldt for ask-mænd (se www.trae.dk, som er dk's træportal, vedligeholdt af Teknologisk Institut).

HYLD. Haven havde tre hylde træer, da jeg flyttede ind. De er foreløbig blevet stående. Træet i felt 3 har det dog ikke godt, det er nok ved at dø. Men fordi livet i en have jo har godt af træer i alle stadier, så lader jeg det stå, indtil det rådner så meget, så det bliver usikkert at gå under.

Billedet af mit barnebarn (2024), der høster blomster til saft, er fra et af de andre og sunde træer. Jeg laver hyldeblomsts saft til alle i familien hvert år. Hylde findes så mange steder i den frie natur, så man, når man starter en have fra bunden, kan overveje, om man behøver det på egen grund. Jeg synes nu, at de er smukke og dufter dejligt, så et par buske / træer vil jeg gerne bibeholde. Hyldebærssaft lavet af de modne næsten sorte bær, er en god vinterdrik, kold eller varm.

Billedet til venstre er af en blomstrende hyldeblomstbusk, jeg stødte på, da jeg engang var på cykeltur på Egholm. Dette for at erindre om, at hylde kan findes et utal af steder i naturen, og det er tilladt at sanke til eget forbrug.

I 2025, da tidsoverskuddet til haven var blevet større, blev det til kæmpe-produktion af hyldeblomsts saft. Johannes høstede også dette år hylde, denne gang sammen med sin moster (fra bed 6 dog).

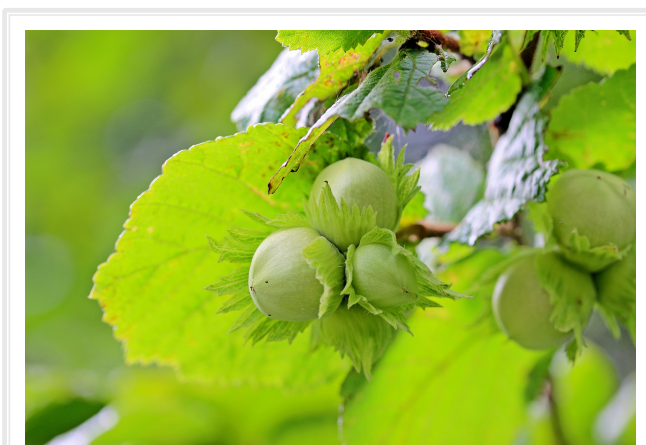
HASSEL. Haven havde hasselbusken, der var blevet klippet grundigt ned før jeg flyttede ind. Den står fint og jeg håber, at der kommer nødder på den næste år. I felt 6, i nederste højre hjørne er der et stort gammelt hasseltræ. Hasselnødder kan vokse de fleste steder i Danmark, men skal stå på en solrig plads med læ for at give et godt udbytte af nødder.

Man bør plante tre forskellige sorter for at sikre bestøvningen og dermed et udbytte af nødder.

Selv om mange af os opfatter hassel som en busk, anbefaler nogle fagfolk at gøre den til et træ. Enten ved kun at bevare det stærkeste skud og skære øvrige skud bort, eller ved at pøde hasselgrene på en god grundstamme.

Skal jeg starte fra bunden på et tidspunkt med dette træ, så anbefaler fagfolk at købe følgende tre typer: 'Cosford', 'Hallenska kæmpe', 'Rød Zellernød'.

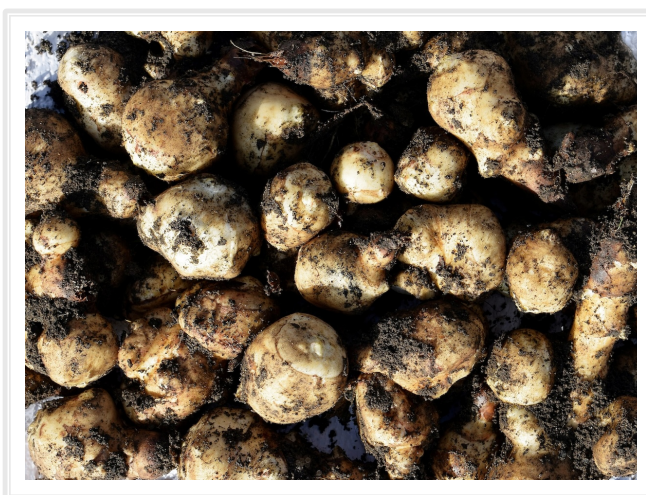
De to billeder til højre: Det første viser smukke blomster, der er på træet i vinteren og i det tidlige forår. Det næste viser nødder tæt på modne.

JORDSKOKKER. Jeg har plantet tre jordskok-planter i en trekant i området bag hasseltræet og lige før kompostbeholderen. De har 'rød skind'. Nederst i haven til venstre, lige bag terrassen, er der ligeledes plantet tre planter. De to har 'hvid skind'. Den tredje plante, der er lagt længst ind mod midten af haven kaldes 'asparges' og skulle efter sigende have knolde, der nuancemæssigt er henad asparges. De seks planter skulle gerne i løbet af et par år sprede sig så meget, så jeg bliver stort set selvforsynende med jordskokker. Jeg høster ikke i år for at få tilstrækkeligt mange planter næste år. For nu et billede, der ikke er fra min egen have af, hvordan en fin høst af dem ser ud.

Jeg bruger jordskokker til utallige formål. Rå i salater og med marinade, halvt bagte / stegte og gennemkogte til suppe, som chips, som pommes frites mm. Så derfor er det godt at have mange af dem i min husstand.

Mange undgår jordskokker, fordi de giver luft i maven. Min erfaring er dog, at det er i starten, så vænner fordøjelsessystemet sig til dem. Det er værd at vænne sin mave til dem er, for udover at jordskokker smager godt, så har de virkelig mange sundhedsgevinster. De er gode for blodsukkerbalancen, fordøjelsen og tarmbakterierne. Det er stoffet inulin, der er både sundhedsgevinsten og medvirkende til luftdannelsen.

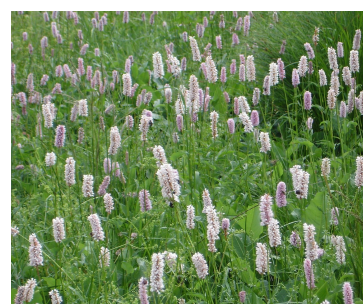
ASPARGES. Apropos asparges, så har jeg til venstre op ad væg, lige når man kommer ned ad trappen, på et område på 2 meter i længden og 1 meter i bredden, sat ti aspargesplanter. Dels grønne, dels hvide asparges. De vil jo ikke give udbytte de første år, men det er vigtigt i haven at tænke langt. I samme lille bed er der sået vilde blomster. Jeg tænker, at der ikke er så stor konkurrence om pladsen, så begge dele kan være i samme bed for nu.

Her to billeder andetsteds fra, der er min 'så meget godt i vente...' reminder. Det er det, vi skal bruges bøger og blogs og billeder til: At forestille os – så vi kan plante, så...

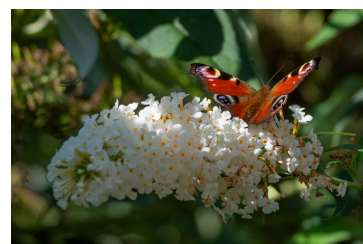

SLANGEURT. Bag ved haslen og mellem jordskok og hyld har jeg i sensommeren sat to planter af den flerårige spiselige grønne urt, slangeurt. Det er en kraftig stauede med villig rodspreddning. Bliver op til 50 cm. høj. Lyserøde blomster i juli.

Nogen vil sige: Tør du plante en så invasiv plante? Svaret er: Ja, for den skal rå-spises. Både blomsten og de unge fine blade kan spises. Det er især i maj og juni, man kan spise løs af de fine blade i salater. Blomsterne bruges gerne som pynt i salat eller på en kage. Den er også bi- og insektvenlig, en nok så væsentlig grund til at have planten i haven.

SOMMERFUGLEBUSK. Lige foran kompostbunkens gavl er der plantet en hvid sommerfuglebusk. En lilla er plantet symmetrisk i felt 6. Det er en løvfældende busk med en tragtformet, men dog overhængende vækst. Blomstringen foregår over en lang periode fra juli til september. Blomsterne ligner syrenblomster, og de sidder samlet i tætte klaser. Duften er sød og krydret. Den findes med mange forskellige farver fra lyserød, til pink og lilla blomster. Bliver op til 2 meter i højde og bredde.

Den er et must for tiltrækning af nektarsøgende insekter. Den er taknemmelig at dyrke, den er hårdfør, kræver halv- eller helsol og en almindelig veldrænet jord. De to planter nåede at komme godt i vej og blomstre allerede i 2024, men jeg glemte at tage billeder, så disse to billeder til højre er prof. billeder.

STORFRUGTET ÆGTE-KASTANJE (min købte sort hedder *castania sativa Lyon*). Sorten får kun én nød pr. frøstand. Den er selvbestøvende, men udbyttet vokser, hvis der plantes mere end ét træ. Kræver en lun vokseplads for at udfolde sig optimalt. 4-5 meter bredt, 4-5 meter højt når udvokset.

Kaldes i permakulturrødse for det vigtigste træ blandt træer med spiselige kvaliteter. Det årlige udbytte kan være meget stort og kan sammenlignes med udbyttet af enårig kornsorter. Se også spisekastanjer.dk Nødderne kan spises friske, enten kogte eller ristede på panden. De kan også afskalles, hvorefter de kan holde i flere år og males til mel til brød, grød mm. Dog kræves tålmodighed med træet, udbyttet ligner noget efter 8 år, men boomer efter 12 år og

fremefter. Så for nu bliver billedet af de mange nødder repræsentation for drømmen om... der blev til planlægningen af... så nu hersker tålmodighed og forventningsglæden... at en selvforsyningshave bliver til.

FORSYTHIA kaldes også vårguld. Dette lille vildtvoksende træ, medmindre det klippes til hvert år som busk, er nok for manges

vedkommende en vigtig kulturbærer. Min mormor klippede grene ind i januar/februar, da jeg var barn, og der gik ikke mange dage, så var der intenst gul i stuen. Den springer ud før det meste andet derude, så den stikker virkelig ud og er balsam for øjnene. Der var en her i haven, der ikke var skåret til i mange år. Så den fik sig en kortklipning. Da der stadig var mudderpøl i haven, og jeg skulle til at anlægge græs og bede, skinnede det pludselig intenst gult derude. Så dér så jeg virkelig betydningen af ordet 'vårguld'. Billedet er fra 11. april, hvor den allerede havde blomstret længe.

Når man ikke har haft vårguld i egen have før, så følger man ikke

nødvendigt en busks årsrytme tæt. Dog, hvis man har hund, så indebærer ruterne, man går jo selvfølgelig, at man følger kvarterets eller skovens rytme. Jeg havde f.eks. overset, at vårguld er lige så smuk i sit efterårsløv, som den er om foråret. Den har et virkelig langt og meget nuanceret bladfarveskifte.

DRONNINGEBUSK. Jeg havde samme oplevelse med denne som med forsythiaen: Efter at have fjernet en masse ufremkommeligt krat rundt omkring, registrerede jeg en gammel, smuk robust dronningebusk. Den tog sig virkelig smukt ud der i slutningen af maj 2024, hvor billedet er taget. Den får flotte små rosarøde blomster i maj-juni, dvs. efter at den gule farve fra forsythiaen var aftonet, så kom den sarte rosa forårsfarve. Kan beskæres stort set i den form, man ønsker, er meget robust.

I 2025, en weekend hvor familien var på besøg, betog den også både voksne og børn. Læg mærke til, at jeg bevidst har plantet blomsten Almindelige Aftenstjerne i bedet tæt på, til at tale farveskalamæssigt med. Der vil komme mere blomsterfarvespil med tiden, jeg har bl.a. plantet pæoner i samme farveskala i de fire bede, mere herom i bed 10-filen.

De to buske minder mig om, hvor vigtigt det er at huske at komponere en varieret og strækkende sig ud over det meste af året sammensætning og nuancering af farver.

ROSE, INGRID BERGMAN. Den sidste plante, der skal nævnes her i felt tre, er den rosentype, jeg har plantet seks af omkring den nybyggede runde solterrasse. Nogle ganske få af de seks barrodsplanter, jeg plantede midt sommer, nåede allerede at blomstre i 2024. Én fin ses på billedet af terrassen, ude til højre.

Alle seks så allerede robuste og fine ud til vinteren, rødderne havde fået godt fat, så næste år...

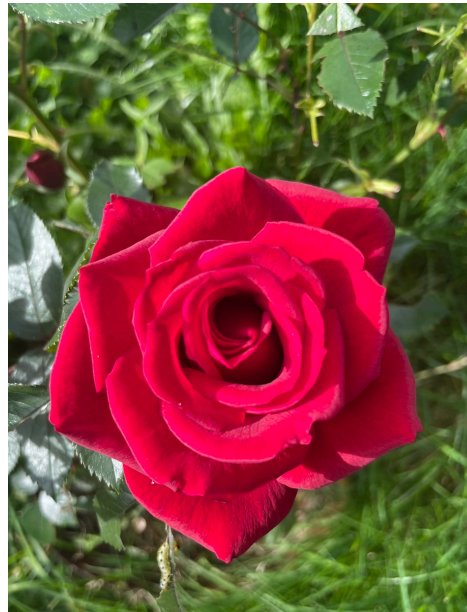
Jfr. dette overvældende blomstringsbillede (taget andetsteds) der minder om, at om et par år så...

I 2025 kom de seks rosenbuske fint efter det, jfr. de to billeder til venstre. Så 2026 bliver svulstig... Forventningsglæde... igen...

Rosen er kraftig, tæt med flot mørkegrønt løv. Og helt fra juni til november står den med store mørkerøde blomster, der har en meget kraftig sødlig duft. Selv når den første frost kommer, bliver de ved med at blomstre. De udmærker sig også ved at holde rigtig godt, når de plukkes ind.

Det er vigtigt for mig at plante blomster, buske og træer, jeg fra tidligere i livet har gode erfaringer og gode livs-oplevelser med. Denne rosentype stod lige uden for køkkenvinduet af det stråtækte gule hus fra 1870, hvor vores to første børn blev født og voksede op i 1990'erne. Jeg elskede at plukke den ind i køkkenet og lyse op og dufte.

Med en ring af denne svulstighed omkring terrassen kan det ikke blive andet end et vidunderligt sted at sidde og nyde dagens sidste stråler.

